

भेरी ववई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको

सुचनाको हक सम्बन्धी प्रगति (आ.ब. २०८२/८३ चैत्र मसान्त सम्मको स्वतः प्रकाशन)

निकायको स्वरूप र प्रकृति

भेरी ववई डाईभर्सन आयोजना ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय अन्तर्गत जलस्रोत तथा सिंचाइ विभागबाट (साविक सिंचाइ विभागबाट) कार्यान्वयन भईरहेको राष्ट्रिय गौरवको आयोजना हो । यस आयोजनामा नेपालमा पहिलो पटक **Tunnel Boring Machine (TBM)** प्रयोग गरी सफलतापूर्वक समयमा नै सुरुगं निर्माण गर्ने कार्य सफलताका साथ सम्पन्न सकेको छ । नेपाल जस्तो भौगोलिक संरचना भएको मुलुकमा पूर्वाधार विकासको लागि प्रविधि विकासमा ठूलो फड्को मार्ने पहिलो डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय समेत भएकोले यो आयोजनाको बहुआयामिक दिर्घकालिन तथा विशेष महत्व र प्रकृतिको रहेको छ ।

निकायको काम, कर्तव्य र अधिकार

यस आयोजना अन्तर्गत सुर्खेत जिल्लाको गुर्भाकोट नगरपालिका वडानं. ११ को चिप्ले स्थित भेरी नदीमा ११४ मीटर लामो व्यारेज सहित १५८ मीटर डिसेन्डीङ्ग बेसिन र ४.२ मीटर व्यास र १२.२ कि.मी. लामो सुरुङ्ग मार्फत ४० घनमिटर प्रति सेकेण्ड पानी बबई नदीमा खसाली हात्तिखाल स्थित पाउरहाउसबाट ४६.८ मेगावाट विद्युत उत्पादनको क्षमताको विद्युत गृहवाट करिव ४०० गिगावाट आवर विद्युत उत्पादन गरिनेछ । आयोजना सम्पन्न भएपछि विद्युत उत्पादनसंगै भेरी नदिवाट प्राप्त हुने ४० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड पानी निरन्तर रूपमा बबई नदीमा थप उपलब्ध हुने छ । यसरी बबई नदिको वहावमा थप पानीबाट बबई सिंचाई आयोजना मार्फत बर्दिया र बाँके जिल्लाका करिव ३६,००० हेक्टर तथा बबई मानखोला डाईभर्सन आयोजना मार्फत बाँके जिल्लामा थप १५००० हेक्टर गरि जम्मा ५१००० हेक्टर भूमिमा बाह्रै महिना सिंचाइ सुविधा सुनिश्चित हुनेछ । बबई नदिमा उपलब्ध हुन आउने पानी मध्ये करिव १५ घनमिटर प्रतिसेकेण्ड वहावलाई सिधै उपयोग गरेर अर्को बबई मानखोला डाईभर्सन आयोजना निर्माण गर्ने गरि अध्ययन भई सकेकोले आगामी दिनमा कार्यान्वयन गर्ने लक्ष्य रहेको छ ।

आयोजना विकासको लागि आयोजना कार्यालय विरेन्द्रनगर, सुर्खेतमा मिति २०६८-०५-०७ मा स्थापना गरी निर्माण कार्य आ. व. २०६८।६९ मा शुरु गरिएको थियो र २०८७।०८८ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य रहेको छ । अद्यावधिक गुरुयोजना अनुसार आयोजनाको कुल लागत रु ३३ अर्ब १९ करोड

६६ लाख रहेको छ। यस आयोजनाको हाल सम्म कुल भौतिक प्रगती ७० प्रतिशत र वित्तिय प्रगती ५७ प्रतिशत रहेको छ । नेपाल सरकारद्वारा राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा घोषणा भई नेपाल सरकारकै स्रोतमा कार्यान्वयन भईरहेको यो बहुउद्देश्यीय जलपथानान्तरण आयोजना हो।

सम्पादन गरेका कामको विवरण तथा प्रगती (सञ्चालित मुख्य ठेक्काहरुको विवरण सहित)

आयोजनाको ५ वटा मुख्य ठेक्काहरु मध्ये पहिलो चरणको सुरुङ्ग निर्माण कार्य सम्पन्न भईसकेको छ भने दोस्रो चरण अन्तर्गतको सिभिल निर्माण कार्य, तेस्रो चरण अन्तर्गतको हाईड्रो मेकानिकल निर्माण कार्य र चौथो चरण अन्तर्गतको ईलेक्ट्रो मेकानिकल निर्माण कार्य कार्यान्वयनको चरणमा रहेका छन् भने पाँचौ चरण अन्तर्गतको प्रसारण लाइन निर्माण कार्यको वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन (EIA) का लागी पुर्व सहमती लिने प्रकृत्यामा रहेको छ । सम्पन्न भएपश्चात खरिद प्रकृत्यामा जानुपर्ने छ। आयोजनाको हालसम्मको समग्र प्रगति ७०% रहेको छ भने बाँकी काम सम्पन्न गर्न २ देखि ३ वर्ष लाग्न जाने देखिन्छ।

क) सुरुङ्ग निर्माण कार्य

निर्माण व्यवसायीको नाम: China Overseas Engineering Company Ltd.	
खरिद सम्झौता मिति: 29 Jan, 2015	खरिद सम्झौता रकम: १० अर्ब ५६ करोड ९६।३२ लाख
निर्माण सुरु मिति: 3 June, 2015	निर्माण अवधि: १७६० + 0 दिन
मुख्य विशेषता: Tunnel boring Machine (TBM) प्रविधिको प्रयोग; ४.२० मीटर व्यास भएको १२.२० किलोमीटर लामो सुरुङ्ग	

ख) सिभिल निर्माण कार्य

निर्माण व्यवसायीको नाम: Guangdong Yuantian – Raman JV	
खरिद सम्झौता मिति: 29 July, 2021	खरिद सम्झौता रकम: ६ अर्ब ८८ करोड ८९ लाख
निर्माण सुरु मिति: 15 August, 2019	निर्माण अवधि: १४६० + (३७०+३६४+२३०+३०) दिन
सम्पादित निर्माण कार्य: मुख्य बाँधको ६ वटा बे मध्ये २ वटा बे सम्पन्न हुने चरणमा रहेको; Settling Basin को ७०% निर्माण सम्पन्न भएको; पेनस्टक पाईपका लागी एन्कर ब्लक लगाएतका संरचना, पावरहाउस र सर्जसाफ्टको निर्माण कार्य सुरु भएको	

ग) हाईड्रो मेकानिकल निर्माण कार्य

निर्माण व्यवसायीको नाम: Zhejiang Orient Engineering Co., Ltd.	
खरिद सम्झौता मिति: 23 November, 2021	खरिद सम्झौता रकम: २ अर्ब १३ करोड ७४।९३ लाख

निर्माण सुरु मिति: 21 December, 2021	निर्माण अवधि: १०९५ + (३६२+२८५) दिन
सम्पादित मुख्य कार्यहरू: गेट स्टपलग र पेनस्टक पाइपको उत्पादन कार्य ८५% सम्पन्न भईसकेको; जडान कार्य बाँकी रहेको।	

घ) ईलेक्ट्रो मेकानिकल निर्माण कार्य

निर्माण व्यवसायीको नाम: Zhejiang Orient Engineering Co., Ltd.	
खरिद सम्झौता मिति: 4 August, 2022	खरिद सम्झौता रकम: ३ अर्ब २८ करोड ८०।२२ लाख
निर्माण सुरु मिति: 1 September, 2022	निर्माण अवधि: १०९५ + (३९९) दिन
सम्पादित मुख्य कार्यहरू: टर्बाईन, जेनेरेटर, ट्रान्सफर्मर, ओभरहेड क्रेनको उत्पादन कार्य सम्पन्न भईसकेको; जडान कार्य बाँकी रहेको।	

ड) प्रसारण लाइन संभाव्यता : अध्ययन कार्य सम्पन्न भई वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन (EIA) को लागि अध्ययन सहमतीका लागि प्रकृत्यामा रहेको। उक्त सहमती प्राप्त भएपश्चात EIA अध्ययन प्रकृत्या शुरु गरिने।

सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम, पद, सम्पर्क विवरण

हरिवहादुर थापा सिनियर डिभिजनल ईन्जिनियर

मोवाईल नम्बर: ९८५८०७८७८९, ईमेल: bbdmpnepal@gmail.com

लागू ऐन, नियम, विनियम, निर्देशिका, कार्यविधि आदिको सूची

नेपालमा जलविद्युत, सिंचाई तथा तटबन्ध (नदी नियन्त्रण/व्यवस्थापन) योजना तयारी, निर्माण र विकास व्यवस्थापन एवं आर्थिक तथा खरिद प्रकृत्यासंग सम्बन्धी मुख्य नीति, कानून, नियमावली, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरूको सूची निम्नानुसार छ।

१. मुख्य नीतिहरू (Policies)

जलविद्युत विकास नीति, २०५८ (Hydropower Development Policy, 2001)

राष्ट्रिय जलस्रोत नीति, २०७७ (National Water Resources Policy, 2020/2077),

सिंचाई नीति, २०८० (Irrigation Policy, 2023)

नदी तथा जल उत्पन्न विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय नीति, २०८० (National Policy on River and Water-Induced Disaster Management, 2080)

२. ऐनहरू (Acts/Laws)

जग्गा खरिद ऐन २०३४

नेपाल विद्युत प्राधिकरण ऐन, २०४१ (Nepal Electricity Authority Act, 1984)

जलस्रोत ऐन, २०४९ (Water Resources Act, 1992)

विद्युत ऐन, २०४९ (Electricity Act, 1992)

सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३

वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ (Environment Protection Act, 2019)

आर्थिक कार्यविधी तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०७६

३. नियमावलीहरू (Regulations/Rules)

सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४

जलस्रोत नियमावली, २०५० (Water Resources Rules, 1993)

विद्युत नियमावली, २०५० (Electricity Rules, 1993)

सिंचाई नियमावली, २०५६ (Irrigation Rules, 2000)

वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली २०७७

४. निर्देशिका, कार्यविधि, मापदण्ड तथा म्यानुअलहरू (Directives, Procedures, Guidelines & Manuals)

विद्युत आयोजनाको अनुमतिपत्र सम्बन्धी निर्देशिका, २०७५ (Directive on Licensing of Hydropower Projects, 2018/2075

चौथो संशोधन सहित)

जलविद्युत आयोजना अध्ययन सम्बन्धी निर्देशिका, २०१८ (Guidelines for Study of Hydropower Projects, 2018)

पावरहाउस डिजाइन निर्देशिका, २०१८ (PowerHouse Design Guidelines for Hydropower Projects, 2018)

हाइड्रोपावर प्लान्ट, सबस्टेसन तथा प्रसारण लाइन सञ्चालन तथा मर्मत सम्बन्धी निर्देशिका, २०१७ (Guidelines for Operation and Maintenance of Hydropower Plants, 2017

कन्टिन्जेन्सी रकम खर्च गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०८१

सिंचाई मास्टर प्लान, २०१९ (अद्यावधिक २०२४) (Irrigation Master Plan 2019/Updated 2024)

राष्ट्रिय जल योजना, २००५ (National Water Plan, 2005) — एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन

आयोजनाको नागरिक बडापत्र

नेपाल सरकार
ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय
जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग

भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना

वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत

नागरिक बडापत्र

१. आयोजनाको उद्देश्य :-	भेरी नदीको ४० घ.मी. पानीलाई १२.२ कि.मी. लोमो सुरुङबाट बबई नदी नदीमा पथान्तरण गरी बबई सिंचाइ आयोजना मार्फत बर्दिया र बाँके जिल्लाहरूमा कूल ५१,००० हेक्टर जमीनमा वर्षेभरी सिंचाइ सुविधा पुऱ्याउने प्रमुख उद्देश्य रहेको यस आयोजनाबाट ४६.८० मेगावाट जल विद्युत समेत उत्पादन गरी देशको ऊर्जा क्षेत्रमा थप योगदान पुऱ्याउने।
२. सेवाको प्रकारः	भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाले सुर्खेत जिल्लाको भेरीगंगा न.पा., चिप्लेमास्थित भेरी नदीको पानीलाई बाँध बाँधी १२.२ कि.मी. लोमो सुरुङ मार्फत बबई नदीमा पानी पथान्तरण गर्ने।
३. यस आयोजना बाट लाभान्वित हुने क्षेत्रहरू :-	बाँके र बर्दिया जिल्लाहरू।
४. सेवाको गुणस्तर :-	निर्दिष्ट भए अनुरूप विद्युतशनीय र भरपर्दो।
५. सूचना सम्म पहुँच :-	व्यक्तिगत सम्पर्क, कार्यालयको सूचना पाटी, पत्रपत्रिका, टिभी, एफ.एम. रेडियो, एवं वेबसाइट, इमेल, सामाजिक संजाल।
६. उजुरी गर्ने प्रकृयाहरू :-	मौखिक वा निवेदन दिएर, इमेल मार्फत।
७. सेवा वापत लाग्ने दस्तुर :-	नेपाल सरकारको सिंचाइ नीति, नियममा उल्लेख भए अनुसार।
८. सेवा उपलब्ध हुने:-	यस आयोजना अन्तर्गत हेडवर्क्स को डुवान क्षेत्र र बबई नदीमा निर्माण हुने पावरहाउस क्षेत्रमा नदी नियन्त्रण, सडक, सिंचाइ कुलो, लिफ्ट सिंचाइ, खानेपानी लगायतका कार्यक्रमहरू आवश्यकता अनुरूप संचालन गराउने। आयोजनाबाट प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा प्रभावित समुदायमा विभिन्न सीप विकास तथा क्षमता अभिवृद्धिका विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन गराउने। आयोजनाबाट अधिग्रहण भएका जग्गाको मुआब्जा वितरण तथा उपलब्ध गराउने।
९. सम्बन्धित ऐन नियमहरू :-	जलस्रोत ऐन, सिंचाइ नीति एवं नियमावली, आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, सार्वजनिक खरिद ऐन एवं नियमावली तथा जग्गा प्राप्ति ऐन र अन्य प्रचलित नियमहरू।
१०. लाग्ने समय :-	कामको प्रकृति अनुसार।
११. गुनासो सुनुवाइ र समाधान व्यवस्था :-	गुनासोको आधारमा तुरुन्त सुनुवाइ गरी समाधानको लागि यथाशिघ्र पहल गरिने।
१२. गुनासो सुन्ने अधिकारी :-	भरत पाठक, सिनियर डिभिजनल इन्जिनियर
	०८३-५२५४३८
१३. कार्यालयको फोन नं.:-	०१-५५२२१६१ (सम्पर्क कार्यालय जाबलाखेल, ललितपुर। ९८५८०७८७८९ (सूचना अधिकारी)
१४. वेबसाइट :-	www.bbdmp.gov.np
१५. इमेल :-	bbdmpp@gmail.com , bbdmp.nepal@gmail.com

निकायमा रहेका कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण

नेपाल ईन्जिनियरिङ्ग सेवा सिभिल समुह ईरिगेशन उपसमुहका राजपत्रांकित प्रथम श्रेणीका आयोजना निर्देशक प्रमुख रहने यस आयोजनाका लागी नेपाल सरकारबाट ३४ जनाको दरबन्दी स्विकृत भएकोमा हाल आयोजना निर्देशक सहित २२ जना कर्मचारीहरू कार्यरत रहेका छन। यस मध्ये २२ जना प्राविधिक कर्मचारीको दरबन्दी रहेकोमा ११ जना मात्र प्राविधिक कर्मचारी कार्यरत रहेको अवस्था छ ।

सि.नं	दरबन्दी विवरण					आ.व.२०८२/८३ मा कायम भएको दरबन्दी सम्बन्धी विवरण			पूर्ति र किसिम स्थायी/करार	कैफियत
	पद	श्रेणी	सेवा	समूह	उपसमूह	जम्मा संख्या	दरबन्दी	रिक्त संख्या		
१	आयोजना निर्देशक	रा.प. प्रथम	इन्जि	सिभिल	इरिगेशन	१			स्थायी	
२	सि डि ई	रा.प.द्वितीय	इन्जि	सिभिल	इरिगेशन	३		१	स्थायी	
३	सि डि ई हा.जि.	रा.प.द्वितीय	इन्जि	जियो	हाड्रोजीयो	१		१	स्थायी	
४	सि डि ई हा.पा.	रा.प.द्वितीय	इन्जि	सिभिल	हा.पा.	१		१	स्थायी	
५	सि डि ई मेका	रा.प.द्वितीय	इन्जि	मेका	नि.उ.स.	१			स्थायी	
६	सि डि ई इले	रा.प.द्वितीय	इन्जि	इले	जन.इले	१			स्थायी	
७	उपसचिव(लेखा)	रा.प.द्वितीय	प्रशासन	लेखा		१		१	स्थायी	
८	इन्जिनियर	रा.प.तृ.	इन्जि	सिभिल	इरिगेशन	६		२	स्थायी	
९	इन्जिनियर	रा.प.तृ.	इन्जि	सिभिल	हा.पा.	१		१	स्थायी	
१०	इन्जिनियर	रा.प.तृ.	इन्जि	इले	जन.इले	१		१	स्थायी	
११	इन्जिनियर	रा.प.तृ.	इन्जि	मेका	नि.उ.स.	१			स्थायी	

१२	इन्जि. जियोलोजिष्ट	रा.प.तृ.	इन्जि	जियो	इन्जिजियो	१		स्थायी	
१३	नायव सुब्बा	रा.प.अनं प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन		१		स्थायी	
१४	लेखापाल	रा.प.अनं प्रथम	प्रशासन	लेखा		१		स्थायी	
१५	सव-इन्जिनयर	रा.प.अनं प्रथम	इन्जि	सिभिल	इरिगेशन	४	४	स्थायी	
१६	कम्प्युटर अपरेटर	रा.प.अनं प्रथम	विविध			१		स्थायी/करार	
१७	ह.स.चा	श्रेणीविहिन	इन्जि	मेका	जन. मेका	४		करार	
१८	का.स	श्रेणीविहिन	प्रशासन	सा. प्रशासन		४		करार	
जम्मा						३४	१२		

निकायबाट प्रदान गरिने सेवा

- आ.व. २०८७-०८८ सम्म आयोजना सम्पन्न गरी बाँके र बर्दियाको ५१,००० हेक्टर जमिनमा बाँहैमहिना सिंचाइ सेवा उपलब्ध गराउनका लागि नपुन हुने पानीको व्यवस्थापन गर्ने साथै गराईनुका साथै, ४६.८ मे.वा जलविद्युत उत्पादन गरिने छ। आयोजना निर्माण पश्चात भेरी नदीवाट बबई नदीमा प्राप्त हुने ४० घनमिटर प्रतिसेकेण्ड पानी मध्ये दोस्रो चरणमा १५ घनमिटर प्रतिसेकेण्ड पानी बबईवाट मानखोलामा लैजाने गरि अर्को बबई मानखोला डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना समेत निर्माण गरिने लक्ष्य रहेको छ । यसका अलावा आयोजना प्रभावित क्षेत्रका लागि सामाजिक आर्थिक दायित्वका निर्वाहका लागि विगतमा शुरु गरिएका सामाजिक विकास सम्बन्धी कार्यहरूलाई पनि संरक्षण र प्रोत्साहन गरिने छ ।

भेरी-ववई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको फाइदाहरु

भेरी-ववई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासबाट निम्न फाइदा लिन सकिन्छः

- भेरी-ववई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासबाट ५१,००० हेक्टर जमिनमा बाँहै महिना सिंचाइ सेवा उपलब्ध गराउन पानी सुनिश्चित गर्ने, ४६.८ मेगावाट जलविद्युत (फर्म पावर) को साथै अन्य आमोद- प्रमोद, पर्यटन तथा वातावरणीय फाइदा लिन सकिनेछ;
- भेरी-ववई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासबाट हाल निर्माणाधिन ववई सिंचाइ प्रणालीमा भरपर्दो तरिकावाट बाँहै महिना सिंचाइ सुविधा पुर्याई साथै सतह र भुमिगत जलस्रोतको संयोजनात्मक रूपमा दिगो उपयोगबाट उक्त क्षेत्रको उर्वर भुमिवाट कृषि उत्पादन तथा उत्पादकत्व बृद्धि गरी हाल कृषिमा भएको आयातको असन्तुलन Trade Deficit कम गर्न मद्दत पुर्याउनेछ;

- नेपालको हाईड्रोलोजी अनुसार बबइ वेसिनमा सुक्खा समयमा हुने जलस्रोतको अपर्यप्ततालाई पूर्ति गर्ने उपयुक्त विकल्प हुनेछ;
- बाँके र बर्दिया क्षेत्रमा भूमिगत जलस्रोतको उपयोगबाट भूपानीको सतह घट्न थलेकोले भेरी-बबई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासबाट भूमिगत जलस्रोत रिचार्ज हुने र यसबाट दीर्घकालिन रूपमा उक्त क्षेत्रको दिगो जलस्रोतको व्यवस्थापन हुनुको साथै वातावरणीय फाइदा लिन सकिनेछ;
- जलवायु परिवर्तनको कारणबाट आउने समस्याहरू निराकरणको लागि भेरी-बबई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासबाट बहुउद्देश्यीय, जलाशययुक्त, अन्तरजल स्थान्तरण जस्ता आयोजनाहरूको विकास उपयुक्त विकल्प हुनेछ;
- भेरी-बबई डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासबाट सार्वजनिक क्षेत्र (नवगठित जलस्रोत तथा सिंचाइ विभाग) को बहुउद्देश्यीय तथा अन्तरजलाधार जलस्रोत आयोजनाहरूको विकासको लागि क्षमता अभिवृद्धि हुनुको साथै यस्तै प्रकृतिका अन्य आयोजनाहरू निर्माण गर्न सहयोगी हुनेछ ।

१ स्वाट विप्लेषण (SWOT Analysis)

१.१ सवल पक्ष (Strengths)

भेरी बबइ डाईभर्सन आयोजनाको सवल पक्षहरू निम्न रहेका छन्,

- आयोजनाबाट सिंचाइ सेवा, जलविद्युत तथा अन्य फाइदा लिन सकिने आकर्षक आयोजनाको रूपमा रहेको छ;
- मुख्य चुनौती रहेको टनेल निर्माण कार्यको प्रगती र पहिलोपटक प्रयोगमा ल्याइएको टनेल बोरिङ मेसिनको प्रगती उत्साहाजनक रहेको, आयोजनाको विस्तृत अध्ययन तथा वातावरणीय अध्ययन सम्पन्न भई डिजाइन पुनरावलोकन कार्य समेत सम्पन्न भई बाँकी निर्माण कार्य सुरु गर्न सक्ने अवस्थामा रहेको;
- नेपाल सरकारले भेरी बबइ डाईभर्सन आयोजनालाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा लिइ प्राथमिकताको साथ कार्यान्वयनमा लगेको (बजेट तथा अन्य स्रोतको सुनिश्चितता भएको)
- ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय, जलस्रोत तथा सिंचाइ विभागको रचनात्मक सहयोग तथा प्राथमिकतामा रहेको;
- सम्पूर्ण सरोकारवालाहरूको सकारात्मक सहयोग आयोजनालाई मिलेको ।

१.२ दुर्बल पक्षहरू (Weaknesses)

भेरी बबइ डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासका कमिकमजोरीहरू तथा दुर्लाव पक्ष वा समस्याहरू निम्न रहेका छन् ।

- नेपालका निर्मित सिंचाइ संरचनाहरू वर्षादको समयमा थप पानी (Monsoon Supplement Irrigation System) पुर्याउनको लागि विकास गरिएकोले अन्तरजलाधार बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरूको अभावमा वर्षभरी सिंचाइ सुविधा पुर्याउन सकिएको छैन। हालसम्म कुल सिंचित क्षेत्रको ३५% मा मात्र वर्षभरी सिंचाइ सुविधा पुर्याउन सकिएको छ।
- अन्तरजलाधार बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरूको विकासमा आवश्यक प्रविधिक मानव संसाधन प्रयाप्त मात्रमा देशमा उपलब्ध हुन सकेको छैन, यस्ता आयोजनाहरूमा बहु-आयामिक दक्षताको आवश्यकता आवश्यकता पर्ने भएकोमा क्षमताको अभाव रहेको छ। यसकारण यस्ता आयोजनाहरू विकास गर्न परामर्शदाता, निर्माण व्यवसायी तथा स्वतन्त्र परामर्शदाताहरू बढी विदेशी हुने हुनेले परनिर्भरता बढ्नुको साथै लागत समेत बढी हुने गरेको छ;
- आयोजनाको सुरुङ निर्माण कार्य समय भन्दा अगावै तथा बाँध तथा विद्युतगृह निर्माण कार्यमा ढिलाइ हुन गएको भनि आलोचना हुन थालेको छ;
- भेरी बबइ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना जस्ता ठूला आयोजनाहरू निर्माण गर्दा स्थानीयहरूको उच्च आकांक्षा हुने हुनाले ति मागहरू समयमा संवोधन तथा व्यवस्थापन गर्न नसक्दा कहिलेकाही स्थानीय समुदायको अवरोध, दण्डहिनताको अवस्था, सुरक्षा जस्ता समस्याहरू आउने गरेका छन्;
- भेरी बबइ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासको लागि विभिन्न निकायसंग साथै हालको संघिय संरचनामा तीन तहको सरकारसंगको समन्वयमा समेत समस्या आउन थलेको छ।
- जग्गा प्रप्तिमा विभिन्न समस्याहरू आउने गरेको, अत्यन्त लामो प्रकृया हुने, चलन चलित भन्दा र सरकारी रेकर्डमा भएको दर भन्दा धेरै माग हुने, बढि विवाद हुने भएकोले जलश्रोत, सिंचाइ तथा जल उत्पन्न प्रकोप व्यवस्थापनका आयोजना प्रभावित हुने गरेका छन्।
- तथ्यांक संकलन, भण्डारण तथा व्यवस्थापन र निर्णय प्रकृत्यामा त्यसको प्रयोग गर्ने परम्परा नहुनु, यसतर्फ कम चासो तथा बजेट विनियोजन गर्न नसकिने हुनाले यस्तो सस्कारको विकास भेरी बबइ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना जस्ता आयोजनामा समेत गर्न सकिएको छैन।
- वन तथा वातावरण क्षेत्रको अवरोध तथा स्विकृतीमा हुने ढिलाइले आयोजना प्रभावित हुने गरेको छ;
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूलाई छुट्टै व्यवस्था नहुनु, कानूनी र प्रशासनिक प्रकृत्यामा सरलता र सहजीकरणको छरितो व्यवस्था नहुनु, अरु आयोजना सरह व्यवहार गरिनु, स्थानीय व्यक्तिहरूको अवरोध, शान्ति सुरक्षा, वन तथा वातावरणीय स्विकृती, निर्माण सामाग्रीको (गिटी, बालुवा, ढुङ्गा) व्यवस्थापनमा विशेष व्यवस्था भएको छैन।

१.३ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासका अवसरहरू (Opportunities)

नेपालमा भेरी बबइ जस्ता अन्तरजलाधार बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरूको विकासबाट निम्न अवसरहरू सिर्जना हुने देखिन्छ।

- आयोजनाको विकासवाट बाँके र बर्दिया जिल्ला रहेको ५१,००० हेक्टर जमिनमा बाँहै महिना सिंचाइ सेवा उपलब्ध गराउन नपुग हुने पानी नदी डाईभर्सनवाट प्राप्त गर्न सकिने ।
- आयोजनाको विकासवाट करिब ४६.८ मेगावाट विद्युत (सुख्खा समयमा समेत) उत्पादन गर्न सकिने ।
- आयोजनाले कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि भइ दिगो आर्थिक विकासमा टेवा पुर्‍याउने ।
- आयोजना विकासवाट सार्वजनिक क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धि भइ भविष्यमा यस्ता आयोजनाहरू निर्माणमा लाग्न सकिने ।
- स्थानीय तहहरू तथा स्थानीय समुदायहरूसंग समन्वय गरि आयोजनावाट प्राप्त हुन सक्ने तत्कालिन सेवा सुविधा र दिर्घकालीन लाभ बारे आश्वस्त गराउन सके समुदायले अपनत्व लिने हुंदा आयोजना कार्यान्वयन र व्यवस्थापनमा सहज हुने ।

१.४ डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकासका चुनौतिहरू (Threats/Challenges)

नेपालमा अन्तरजलाधार बहुउद्देश्यीय आयोजनाहरूको विकास गर्न निम्न चुनौतिहरू रहेका छन् ।

- सिंचाइ नीतिले वर्षैभरि सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने लक्ष्य लिएकोले भेरी-ववइ डाइभर्सन जस्तो महत्वपूर्ण आयोजनालाई समयमा, तोकिएको लागत आनुमान तथा गुणस्तरमा सम्पन्न
- यस आयोजनामा सिंचाइ र गर्नु । जलविद्युत उत्पादनका दुईवटा उद्देश्य रहेकोले आयोजनाको सञ्चालन व्यवस्थापन मोडालिटी तय गरि सफलतापूर्वक सञ्चालन व्यवस्थापन गर्नु ।
- आयोजनासंग एकिकृत रूपमा रहेको र आयोजनावाट डाईभर्ट गरिएको पानी प्रयोग गर्ने ववइ सिंचाइ आयोजनालाई पनि एकिकृत ढंगवाट विकास गर्नु साथै ववइ क्षेत्रमा भविष्यमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध हुने जमिन कृषिको लागि सुरक्षित राख्नु ।
- जनता तथा सम्पूर्ण सरोकारवालाको आयोजनावाट उच्च आकांक्षा रहेकोमा स्रोत साधनलगायत विभिन्न किसिमका सिमितताको विचमा आयोजनालाई द्रुत गतिमा विकास गर्नु चुनौतिपूर्ण छ ।
- संघिय नेपालमा संघ-प्रदेश, प्रदेश- प्रदेश बीच र स्थानिय तह बीच उपलब्ध जलश्रोतको बांडफांडको विषयमा विवादहरू देखा पर्न थालेका छन यस सम्बन्धमा यस आयोजना पनि दुईवटा प्रदेशमा अवस्थित रहेकोले संघ, प्रदेश र स्थानिय तह विच उपयुक्त समन्वय तथा प्रतिफल बांडफाटको विषयमा भविष्यमा हुनसक्ने द्वन्द व्यवस्थापन गर्नु चुनौतिपूर्ण छ ।
- यस आयोजना, जलाधार क्षेत्र तथा कमाण्ड क्षेत्र समेतमा जलवायु परिवर्तनको कारणबाट पानीको उपलब्धता आएको फेरबदल (कमि), बाढी, पहिरो, भुक्षय जस्तामा भएको फेरबदल र त्यसवाट स्थानीय मौषम पर्यावरण तथा जलचर माथी उत्पन्न हुनसक्ने जोखिम सम्बन्धमा प्रयास अध्ययन गर्नु र सोको उपयुक्त व्यवस्थापन गर्नु चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

राष्ट्रिय गौरव आयोजनाको प्रगति ढांचा (समष्टिगत प्रगति विवरण)

आयोजनाको नाम:	भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना				
कुल लागत (रु लाखमा):	३३१९६६.४२ अद्यावधिक गुरुयोजना अनुसार				
आयोजना अवधि:	शुरु आ. व:	२०६८/०६९			
	सम्पन्न हुने आ. व:	२०८७/०८८			
समष्टिगत प्रगति (आयोजनाको शुरु अवधि देखि यस आ. व. २०८२/८३ खर्च रकम (रु लाखमा): तेस्रो त्रैमासिक सम्मको)	पुजिगत	क) भौतिक प्रगति (प्रतिशत):	६९.८६		
	१८८९७३.३६	ख) वित्तिय प्रगति (प्रतिशत):	५६.९३		
	चालु १८१४.३५				
तेस्रो त्रैमासिक प्रगति (यस आ. व ०८२/८३ को तेस्रो त्रैमासिकको प्रगति)	विनियोजित बजेट (रु लाखमा):	४१०८.८५	क) भौतिक प्रगति (प्रतिशत):	८०	
	खर्च रकम (रु लाखमा):	३०४४.०१	ख) वित्तिय प्रगति (प्रतिशत):	७४.०८	
दोस्रो त्रैमासिक प्रगति (यस आ. व ०८२/८३ को अर्ध वार्षिक प्रगति)	विनियोजित बजेट (रु लाखमा):	४७००	क) भौतिक प्रगति (प्रतिशत):	८२ दोस्रो त्रैमा.	
	खर्च रकम (रु लाखमा):	३४३५	ख) वित्तिय प्रगति (प्रतिशत):	७३.०८	
वार्षिक प्रगति (आ. व ०८१/८२ को वार्षिक प्रगति)	विनियोजित बजेट (रु लाखमा):	१.७७ अर्ब	क) भौतिक प्रगति (प्रतिशत):	९८	
	खर्च रकम (रु लाखमा):	१.७० अर्ब	ख) वित्तिय प्रगति (प्रतिशत):	९५.४२	
हाल सम्म सम्पन्न प्रमुख कार्य/ उपलब्धि	विद्युत उत्पादन(MW)	लक्ष्य:	४६.८	प्रगति:	०
	सिंचित क्षेत्र (हे)	लक्ष्य:	५१,०००	प्रगति:	०
	जग्गा प्राप्ति (हे)	लक्ष्य:	३३.३४	प्रगति:	३०.१२
	तटबन्ध निर्माण (कि.मि.)	लक्ष्य:		प्रगति:	
	जग्गा उकास (हे)	लक्ष्य:		प्रगति:	
	टयुबवेल (संख्या)	लक्ष्य:		प्रगति:	

Headworks – Pier Construction

Headworks- Gravel Trap and Intake

Headworks- Settling Basin

Powerhouse

Powerhouse- Surge Shaft

Stoplog

Penstock

हाईड्रोमेकानिकल तथा इलेक्ट्रो मेकानिकल सम्बन्धि निर्माण कार्य चीन स्थित निर्माणव्यवसायीको कारखानामा निर्माण हुँदै

इलेक्ट्रो मेकानिकल निर्माण कार्य अन्तर्गत आयोजनाको प्रस्तावित Turbine Runner कार्य, Hanzhou, China

Grounding Installation Works

Radial Gate

